

10

Δὲν μὲ συγκινεῖ ἡ πλαστικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ συγκινοῦν μονάχα τὰ μουσικά του στοιχεῖα: ἡ χαρὰ καὶ ἡ θλίψη, ἡ ἀγάπη καὶ τὸ μῖσος, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ἀπελπισία, ἡ διαίσθηση καὶ ἡ ἀναπόληση, ἡ ἐξ ὕψους παραγορία καὶ ἡ ἐκ βαθέων προσευχή.

11

Μεγάλος ποιητὴς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ διατηρεῖ στὸ ὕφος τῆς μορφῆς τὸ πάθος τοῦ περιεχομένου. Μεγάλος καλλιτέχνης εἶναι ἐκεῖνος ποὺ διατηρεῖ στὸ πάθος τῆς μορφῆς τὸ ἦθος τοῦ περιεχομένου. Μεγάλος φιλόσοφος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ διατηρεῖ στὸ ἦθος τῆς μορφῆς τὸ ὕφος τοῦ περιεχομένου.

12

Ἐπάρχουν ὄρες πὸ ἡ Τέχνη προβαδίζει στὴν
δραση τῆς ψυχῆς μας. Βλέπουμε ἓνα τοπίο, καὶ
λέμε : εἶναι μιὰ εἰκόνα τοῦ Μέμλιγκ ἢ τοῦ Κον-
στάμπλ. Βλέπουμε ἓνα πρόσωπο, καὶ λέμε :
εἶναι ἓνα πορτραῖτο τοῦ Κορῶ ἢ τοῦ Ρέμπραντ.
Βλέπουμε μιὰ κόρη τρυφερὰ στοχαστική, καὶ
λέμε : εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πλαστικὲς σπουδὲς τοῦ
Ροντέν. Βλέπουμε μιὰ πόλη πὸ σφύζει ἀπὸ
κίνηση καὶ ζωή, καὶ λέμε : εἶναι ἓνα
τραγούδι τοῦ Βεράρεν.

13

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ διατηροῦν ὡς τὴν ἀδαμάντινη ἡλικία τους μιὰ τέτοια παρθενικὴ δροσιὰ καὶ μιὰ τέτοια ἀγνότητα, ὥστε νὰ μὴν μποροῦμε νὰ τοὺς θεωροῦμε ἀρκετὰ γέρους γιὰ νὰ πεθάνουν. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ποὺ ἔδωσαν πάντα τὸ προβάδισμα στὸν ἄγγελο τῆς ψυχῆς καὶ ποὺ δὲν στάθηκαν ποτὲ νὰ ἰδοῦν ἂν πλάι τους ἀγρυπνεῖ ἢ ἂν σὲ κάθε πτυχὴ τῆς σάρκας τοὺς ἐνεδρεύει, ζωντανὸ πάντα, τὸ χτήνος.

14

Δὲν πρέπει νὰ κατατάσσουμε στὶς μεγάλες ἀλήθειες παρὰ μονάχα ἐκεῖνες τοῦ ἐμπνέουν τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ τὸ μεγαλεῖο στὸν ἄνθρωπο. Γιὰ τὶς ἄλλες ἅς μὴ μιλοῦμε παρὰ μονάχα κάποιες στιγμὲς ποὺ πρέπει νὰ ἐπιζητοῦμε τὴν αὐτοπειθαρχία καὶ τὸν αὐτοπεριορισμό.

15

Μερικὲς ἀλήθειες εἶναι τόσο εὐαίσθητες καὶ ἀπαλές, πού, ἐνῶ τὶς ἔχουμε βαθειὰ πιστέψει, δὲν τολμοῦμε νὰ τὶς συλλογιστοῦμε. "Ὅπως ὑπάρχουν ἄλλες ἀλήθειες τόσο πολὺ ζοφερὲς καὶ συγκλονιστικὲς, πού, ἐνῶ τὶς ἔχουμε συχνὰ συλλογιστεῖ, δὲν τολμοῦμε νὰ τὶς πιστέψουμε.

16

"Ὅ,τι πεθαίνει : Θὰ μιλήσει κάποτε χάρις στὴ μνήμη τοῦ αἵματος καὶ στὴν ἀνάμνηση τοῦ πνεύματος."Ὅ,τι ζεῖ : μιλάει κάθε στιγμή στὴν ψυχὴ μας μὲ τὸν πεζὸ λόγο τῆς ἐλπίδας, μὲ τὸ λυρικό στίχο τῆς προσμονῆς ἢ μὲ τὴ συμφωνικὴ μουσικὴ τῆς φυγῆς καὶ τῆς ἀποδημίας.

— Σωστά. Κάθε ἐρώτημα δὲν προορίζεται γιὰ ἀπάντηση. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ μερικὰ ἐρωτήματα ποὺ θαρρεῖς πὼς εἶναι καταδικασμένα ἀπὸ πρὶν νὰ μείνουν ἀναπάντητα. Ἄν ἀπαντήσεις, στρέφουν ἄλλοῦ τὸ πρόσωπό τους καὶ δὲν ξέρεις ἂν ἀπάντησες σ' αὐτὰ ἢ ἂν, ἄθελά σου, ἀπάντησες σὲ κάποιο βαθὺ ἐρώτημα τῆς ψυχῆς σου.

18

Πρέπει νὰ κατεδαφίσουμε μέσα μας τὴν πανάρο-
χαιη σοφία τῶν λαῶν, τοὺς πανάρχαιους κί-
νες τῶν γραμμένων καὶ τῶν ἀγραφῶν νόμων—
ἀλλὰ πῶς; Πρέπει ν' ἀπωθήσουμε τὴν ἀκα-
ταμάχητη γοητεία τῶν πανάρχαιων ἠθικῶν
ἀξιῶν — ἀλλὰ πῶς; Πρέπει ν' ἀπολησμονή-
σουμε τὸ παρελθόν, νὰ σπάσουμε τὶς σιδερέ-
νιες πέδες ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ προχωρή-
σουμε ἐλεύθερα στὸν δρόμο τοῦ μέλλοντος —
ἀλλὰ πῶς; That is the question, καθὼς θὰ
ἔλεγε ὁ στοχαστικὸς ἥρωας τοῦ Σαίξπηρ.

19

Ἡ σκέψη, ἢ ἔλλογη σκέψη, ἔχει καὶ αὐτὴ ἀνάγκη ἀπὸ μιᾶ ἐστία θερμῆ καὶ φιλόξενη, ὅπου νὰ μπορεῖ νὰ καταφεύγει, ὅταν τὴν πιάνει σύγκρουο ἢ ἀτονία, ἀπορία ἢ δισταγμός, ἄγχος ἢ ναυτία.

20

Ἡ ὁμορφιά ἔχει τὴ διάσταση τοῦ πλάτους στὴ σκέψη, τὴ διάσταση τοῦ βάρους στὴν ἀλήθεια καὶ τὴ διάσταση τοῦ χρόνου στὴ ζωὴ.

21

“Ένα βλέμμα φιλικό, μιὰ λέξη τρυφερή, μιὰ προτροπή παρηγορητική, μιὰ ἀκτίνα στοργῆς ἔχουν τὴ δύναμη νὰ ξεκουράζον ἀπὸ κάθε κάματο, νὰ γλυκαίνουν τὸ μόχθο, νὰ πρραίνουν καὶ τὴν πιὸ ἀνήσυχη καρδιά, νὰ ἐλαφρύνουν καὶ νὰ δροσίζον τὴ θερμὴ τοῦ πυρετοῦ, νὰ διαλύον καὶ τὴν πιὸ δυνατὴ λύπη. Καὶ πόσο λίγο μᾶς στοιχίζουν! Κι ὅμως ἢ τὰ προσφέρουμε σπάνια ἢ τὰ πετοῦμε ἀπρόσεχτα μὲ τὴν πιὸ ἀσυγχώρητη ἀδιαφορία.

22

Κάθε καλλιτεχνικό δημιούργημα, ἀκόμη καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο, πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίζουμε μὲ τὴν πιὸ μεγάλη προσοχὴ καὶ εὐλάβεια. Κι ἂν τυχὸν μιλήσουμε γι' αὐτό, ὁ λόγος μας ἄς εἶναι τρυφερὸς καὶ στοργικὸς, — τόσο τρυφερὸς καὶ στοργικὸς ὅσο εἶναι ὅταν μιλοῦμε γιὰ ἀγαπημένους μας νεκροὺς ἢ γιὰ τὶς παληές, τὶς ἀγιασμένες ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴν ἀπόσταση, ἠθικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀξίες.

23

Ἡ συνήθεια ἀσκεῖ μιὰ παράξενη γοητεία στὴν ἀδύνατη ψυχὴ. Κι ὄχι σπάνια τὴν κάνει ν' ἀποδέχεται τὰ πάντα. Ἀκόμη καὶ τὸ μῖσος· ἀκόμη καὶ τὴν ἀπόγνωση, καὶ τὴν ἔνδεια, καὶ
κάθε νέρτερο καὶ ἀποδιοπομπαῖο
πρᾶγμα τῆς ζωῆς.

24

Κάθε φορά πού ξαναγυρίζει κανείς στη μοναξιά, ὅ,τι πρῶτο δοκιμάζει εἶναι ἡ ἀνάπαυση καὶ ἡ ἀνάρρωση, — ἡ ἀνάπαυση ἀπὸ τὸν ὑψηλὸ πυρετὸ τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀνάρρωση ἀπὸ τὴ βαθειὰ καταβολὴ τῶν δυνάμεων πού μᾶς προκαλεῖ ὁ κοινωνικὸς βίος. Ἀλήθεια! Στὴ μοναξιά μονάχα μπορεῖ νὰ ξαναβρῆ κανείς τὴν ψυχικὴ του ὑγεία. Στὴ μοναξιά μονάχα μπορεῖ κανείς ν' ἀνανεώσει τίς δυνάμεις πού θὰ πληγώσουν καὶ θ' ἀναλώσουν οἱ κοινωνικοὶ ἄνθρωποι στὴν ἐπιστροφή.

25

Ἡ διαύγεια πρέπει νὰ εἶναι συνυφασμένη μὲ κάθε σκέψη, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν πιὸ βαθειά. Προτιμῶ τὴ συγκρατημένη ἀκτινοβολία τοῦ διάφανου στοχασμοῦ ἀπὸ τὴν πολὺ ἔντονη ἀκτινοβολία κάποιων στοχασμῶν, πού νόμιμα ὑποπτεύεται κανείς πὼς ἐξοπλίζονται μὲ δυνατὸ φῶς γιατί τοὺς λείπει τὸ βάθος.